

Motion till riksdagen 2012/13:Ju249

av Maria Ferm m.fl. (MP)

Ökad trygghet för alla – en rättspolitik för framtiden

1 Sammanfattning

I denna motion presenteras en samlad politik för hur människors trygghet i Sverige kan öka på riktigt – utan ineffektiva och kosmetiska insatser som ökad övervakning och fler poliser. Miljöpartiet arbetar för ett samhälle där trygghet skapas genom tillit till varandra och tilltro till framtiden snarare än misstänksamhet, övervakning och repressiva åtgärder. Vi bygger vår politik på vetenskapligt fungerande metoder och resultat från faktiskt arbete. Riktig trygghet uppstår när brott förhindras eller klaras upp när de väl begåtts, allmänheten får kunskap om detta och förtroendet för rättsväsendet ökar. När det offentliga samhället upplevs finnas närvarande för alla och vara en självklar del av allas vardag, då ökar också tilliten och trovärdigheten till att rättsväsendet finns där, när brottet väl händer.

Vi vill se ett utökat samarbete med den ideella sektorns aktörer och på så sätt öka det sociala kittet – sammanhållningen i samhället. Tillsammans med en effektiviserad polisorganisation, att vapnen försvinner bort från gator och torg och ett arbete för att förhindra återfall i brott, tar vi några steg mot ett allt tryggare samhälle.

Fel! Okänt namn på

2 Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	1
2	Innehållsförteckning.....	2
3	Förslag till riksdagsbeslut.....	3
4	En samlad politik för ökad trygghet	6
4.1	Bakgrund	6
4.1.1	Utgångspunkter	6
4.1.2	Hur ser det ut i Sverige i dag?	7
4.1.3	Rättsväsendets effektivitet	8
4.1.4	Effektiva metoder för att bekämpa brott	8
4.2	Våra åtgärder för en ökad trygghet i Sverige.....	9
4.2.1	Ökad effektivitet inom polisen.....	9
4.2.2	Öka samhällets lokala närvaro	11
4.2.3	Ökat samarbete med ideella sektorn.....	12
4.2.4	Färre vapen.....	12
4.2.5	Information om var brott begås och hur de kan undvikas .	13
4.2.6	Åtgärder för att förhindra återfall i brottslighet.....	13
4.2.7	Attityder och diskriminering	13
4.2.8	Arbetet mot droger	14
4.2.9	Stöd till dem som utsätts för brott	14
4.2.10	Kvinnofrid.....	15

3 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en statlig utredning om män, maskuliniteter och jämställdhet.¹
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att metoder för att mäta effektivitet i polisiärt arbete ska utvecklas som kan ligga till grund för anslagstilldelningen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att de polismyndigheter som bäst når regeringens uppdrag ska få mer i ersättning än de som misslyckas.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att framgångsrika polischefer ska belönas.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att specialistmyndigheter i vissa fall ska ges rätt att disponera polismyndighetens anslag för att leda bekämpandet av viss brottslighet.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en ny polisutbildning inom ramen för det vanliga högskoleväsendet.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att alla anställda inom polisen med utredande uppgifter ska ha rätt till individuell kompetensutveckling och karriärvägledning.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att fler vägar in i det brottsutredande arbetet ska skapas.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att fler specialister ska rekryteras till polisen för att kunna arbeta med att förhindra och utreda brott.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att metoder för att i ökad grad knyta specialistkompetens till förundersökningar ska tas fram.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över polisens karriärvägar.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om polisiär närvaro i människors vardag.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att berörda myndigheter ska ges i uppdrag att ta fram koncept för servicekontor i varje kommun och i större orters förorter.²
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsammans med Sveriges Kommuner och Landsting ta fram aktionsplaner för hur samhällets närvaro kan öka i delar av samhället där samhällets närvaro bedöms vara låg eller bristande.²

Fel! Okänt namn på

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att samtliga statliga myndigheter ska ges i uppdrag att inom sina respektive ansvarsområden samverka med ideella föreningar och om att det av myndigheternas anslag ska avsättas medel som de ideella föreningarna kan använda.²
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kommuners och landstings samarbete med den ideella sektorn för att utveckla metoder för att upptäcka barn i riskzonen och om hur även andra utsatta grupper kan upptäckas och hjälpas.³
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att polismyndigheterna ska få ett särskilt uppdrag att i varje kommun inleda samarbete med ideella föreningar om brottsförebyggande lokalt arbete med inriktning på barn i riskzoner.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om skärpta påföljder för vapenbrott.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om information om var brott begås.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att polisiära resurser ska styras till de geografiska områden där brott typiskt sett begås.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att polismyndigheten tillsammans med Brå ska utveckla verktyg för civila myndigheter som kan bilda underlag för ett smartare beslutsfattande om säkerhetshöjande åtgärder.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att samtliga myndigheter inom rättsväsendet som en del i sitt värdegrundsarbete ska arbeta med frågor om antidiskriminering och allas lika rätt.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att samtliga myndigheter inom rättsväsendet tillsammans med DO ska ta fram handlingsplaner för hur diskriminering inom myndigheten ska bekämpas.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att samtliga myndigheter inom rättsväsendet ska upprätta servicefunktioner som tar emot klagomål på felaktigt bemötande.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsynsmyndigheten DO bör ges rätt att använda s.k. situation testing i arbetet mot diskriminering inom rättsväsendet.¹
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om arbetet mot drogmissbruk.³
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om insatser för att barn och ungas vardagsmiljöer ska vara drogfria.³
28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att institutioner ska vara fria från droger.

Fel! Okänt namn på

29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om den ideella sektorns aktörer inom ramen för överenskommelser med polis, kriminalvård och kommuner.
30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om införande av s.k. barnahus i varje län eller region.
31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behov av professionalisering av stödet till brottsoffer.³
32. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behov av ökad säkerhet i domstolar för brottsutsatta och vittnen.
33. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett utökat användande av s.k. fotboja.
34. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ökad säkerhet för domstolars anställda.
35. Riksdagen begär att regeringen återkommer till riksdagen med ett förslag om införande av ett samtyckeskrav i sexualbrottslagstiftningen på det sätt som anges i motionen.
36. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kriscentrum för män.³
37. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en skärpning av 5 kap. 11 § socialtjänstlagen.³
38. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att barn som bevittnat våld i vissa fall ska bli målsägande.

¹ Yrkandena 1 och 25 hänvisade till AU.

² Yrkandena 13–15 hänvisade till KU.

Fel! Okänt namn på

³ Yrkandena 16, 26, 27, 31, 36 och 37 hänvisade till SoU.

4 En samlad politik för ökad trygghet

4.1 Bakgrund

Målet för Miljöpartiet de grönas kriminalpolitik är att brott inte ska begås, att de ska förhindras, förebyggas och – när de väl skett – klaras upp på ett så rationellt och effektivt sätt som möjligt. Grunden för politiken ligger i ett kunskapsbaserat förhållningssätt, där politiken för att förebygga, förhindra och utreda brott, samt döma och verkställa straff, baseras på fakta och empiri; inte ad hoc-tyckande baserat på vad som för dagsläget uppfattas som gångbart eller populärt. I denna motion presenterar vi förslag för hur samhället på kort sikt kan ta ett samlat grepp för att minska antalet brott i Sverige. Vi bedömer att detta arbete måste kombineras med långsiktiga åtgärder för minskad fattigdom och social utsatthet, att samhällets delaktighet och närvaro i människors vardagliga liv ökar och ett tydligare offentligt ansvar för att hela Sverige håller samman.

Vår politik inom dessa områden utvecklas bland annat i partiets budgetmotion. Samtidigt är vi medvetna om att det alltid kommer att finnas personer som vill begå brott antingen för spänningens eller vinningens skull eller för att skada andra. Risken för upptäckt ska dock vara så hög att allt färre lockas. Sverige ska vara ett tryggt och säkert land att leva i för alla; oavsett ekonomiskt eller social situation, oavsett bakgrund, oavsett var personen bor.

4.1.1 Utgångspunkter

Grogrunden för kriminalitet ligger alltså i olösta underliggande samhällsproblem som ojämlikhet, segregering, fattigdom, arbetslöshet, psykisk ohälsa, missbruk och barnfattigdom. För att komma tillrätta med kriminalitet behöver vi därför agera både kort- och långsiktigt. Vi behöver ge förutsättningar för att polisen på ett bättre sätt ska kunna arbeta mot den grova organiserade brottsligheten här och nu samtidigt som vi vidtar åtgärder för att slå undan grogrunden för kriminalitet på sikt.

Enligt teoribildningen om social desorganisation försämras stadsdelars och bostadsområdets strukturella och kulturella förutsättningar och förmåga att upprätthålla konventionella värden och ta itu med lokala problem av fattigdom, marginalisering och social stigmatisering. Hur samhället fungerar beror på faktorer som bostadsområdets socioekonomiska status, hur segregerat området är, boendemobilitet, familjestrukturen och urbaniseringsgraden. I miljöer där personer saknar makt och inflytande, resurser och förmåga att påverka sin egen vardag, där ökar kriminaliteten.¹

Denna bild måste självfallet kompletteras med genusteorins syn på rådande könsmaktsordning med mannen som norm. Gruppen mäns överrepresentation i maktpositioner, i vissa yrken, i våldsbrott, självmord, missbruk, olyckor,

¹ Shaw, Clifford R. & McKay, Henry D. (1942). *Juvenile Delinquency in Urban Areas*. Chicago: University of Chicago Press.

Fel! Okänt namn på

hemlöshet, kriminalitet etcetera är alla aspekter av maskulinitet som måste ifrågasättas och bättre analyseras politiskt. En statlig utredning bör tillsättas om män, maskuliniteter och jämställdhet.

Män som saknar pengar och arbete använder det enda kapital de har – våld – för att tjäna pengar. Vårdskapital omvandlas till pengar genom beskyddarverksamhet, organiserad brottslighet och mer eller mindre legal affärsverksamhet. Genom pengatillförseln erhålls kanaler till politisk makt och inflytande. Det blir ett samhällsfarligt problem, som numera finns i större delen av världen.

När barnfattigdomen och trångboddheten är utbredd, när människor växer upp med missbrukande föräldrar, när ungdomar inte klarar gymnasiet och om de klarar gymnasiet inte har någon möjlighet att få jobb – då är den kriminella vägen inte lika avlägsen. Vi vill vända utvecklingen och bygga ett mer inkluderande samhälle.

Då ökar inte bara den upplevda tryggheten utan också den faktiska genom att brottsligheten minskar i Sverige. Särskilt om rättsväsendets arbete baseras på vetenskapligt beprövade och utforskade metoder, av rätt personal på rätt plats med rätt utrustning och utbildning.

4.1.2 Hur ser det ut i Sverige i dag?

I Sverige 2012 ökar de sociala klyftorna och antalet fattiga ökar. 13 procent av alla barn i Sverige är fattiga och ungdomsarbetslösheten (15–24 år) låg i januari 2012 på 24,2 procent, vilket är tre gånger högre än för befolkningen i genomsnitt.^{2 3} År 2011 var cirka 34 000 personer hemlösa i Sverige enligt Socialstyrelsen. Av de inrapporterade hemlösa personerna befann sig cirka 4 500 personer i akut hemlöshet, varav 280 sov ute eller i offentliga utrymmen. 4 000 personer vistades på institution/kategori-boende. 13 900 personer bodde i långsiktiga boendelösningar (den sekundära bostadsmarknaden) och 6 800 personer i eget ordnat, kortsiktigt boende.⁴ Samtidigt som det finns stora sociala problem, finns det således också grupper i landet som under senare år fått en allt högre inkomst dels genom eget arbete och dels genom olika skattesänkningar.

Det råder politisk enighet om att den grova organiserade brottsligheten i Sverige under perioden 2002–2011 vuxit och att kraftfulla åtgärder behöver vidtas för att bekämpa denna. Detsamma gäller medel för brott såsom illegala vapen, ammunition och pengar som erhållits genom illegal verksamhet eller i illegalt syfte.

Samtidigt som sociala problem ökar i Sverige minskar den sociala närvaron av företrädare för den offentliga sektorn i olika delar av samhället. Polis-kontor läggs ned, servicekontor för olika andra statliga myndigheter avvecklas och kvar blir servicefunktioner på nätet. Detta medför att människors

² Barnfattigdomen i Sverige 2012, Rädda barnen.

³ SCB Arbetskraftsundersökning på www.scb.se.

⁴ Hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden 2011 – omfattning och karaktär, Socialstyrelsen 2012.

uppfattning om samhällets lokala närvaro påverkas och att bilden av en of-fentlig sektor som drar sig undan förstärks.

4.1.3 Rättsväsendets effektivitet

Polisorganisationen har för år 2012 ett anslag om 20 miljarder kronor. Det har vuxit från 15,7 miljarder kronor år 2006 eller med nästan 30 procent på fem år. Samtidigt har antalet anmälda brott under perioden 2006 till 2010 ökar från 1 450 000 till 1 550 000. I Nationella Trygghetsundersökningen 2011 uppger 24 procent av individerna i befolkningen mellan 16 och 79 år att de själva eller deras hushåll har utsatts för brott under år 2009. Andelen är oförändrad från år 2005. Skillnaden mellan att antalet anmälningar ökat och att det faktiska antalet upplevda brott ligger stilla antas bero på en ökad benägenhet att anmäla brott.⁵ Under tiden har polisens uppklarandegrad mätt i personupplärade brott i stort sett varit konstant.

Under perioden 2002–2011 har antalet poliser ökat från 16 149 till 20 398 och civilanställda med utredande uppgifter från 6 769 till 7 984. Under perioden har således antalet anmälda brott ökat 14 procent, antalet poliser ökat med 26 procent och antalet civilanställda ökat med 17 procent. Slutsatsen av detta är att fler poliser inte behöver leda till att mer blir gjort utan tvärtom. Sett i antal ärenden per anställd minskar effektiviteten och produktiviteten. Det är oerhört anmärkningsvärt.

Anmälda brott, personupplärade brott, antal anställda poliser och anställda utan polisutbildning, men med utredande uppgifter⁶

År	2002	2006	2011
Anmälda brott	1 234 784	1 224 958	1 370 399
Personupplärade brott	15 %	18 %	18 %
Anställda poliser	16 149	17 423	20 398
Anställda "övriga"	6 769	7 208	7 984

Under perioden 2002–2011 har samtidigt ett stort antal åtgärder beslutats av riksdagen som motiverats med dels polisens behov av att kunna förebygga och utreda brott, dels behovet av att bekämpa terrorism. Det handlar om allt från införandet av ett stort antal hemliga tvångsmedel till ökade möjligheter att samla personuppgifter och möjlighet att överföra dessa till andra länder. Vi har inte kunnat se att polisens resultat och måluppfyllelse ökat till följd av dessa åtgärder.

4.1.4 Effektiva metoder för att bekämpa brott

Miljöpartiet har gett riksdagens utredningstjänst i uppdrag att sammanställa kunskapsläget avseende effektivitet i polisiär verksamhet.⁷ Översikten visar att ett proaktivt och systematiskt polisarbete som baseras på ett brett spektrum

⁵ NTO 2010, Om utsatthet, trygghet och förtroende, Brå Rapport 2011:1, (2011).

⁶ RUT Pm Dnr 2012:609.

⁷ RUT Pm Dnr 2012:606.

Fel! Okänt namn på

av åtgärder och riktas mot ett specifikt problem, är mer effektivt än mindre fokuserade och reaktiva metoder. Polisiära metoder som fokuserar på riskfaktorer, det vill säga olika former av problemorienterat arbete, verkar ha bäst resultat. Starkast vetenskapligt stöd finns för platsbaserade metoder, som innebär att de polisiära insatserna riktas mot brottsintensiva platser.

Det finns inga resultat som visar att det finns något samband mellan antalet poliser och brottsutvecklingen. Brottsbekämpningens resultat beror i stället på hur poliserna arbetar och hur samhället utvecklas i övrigt. När det gäller organisation, ledning och styrning, de anställdas egenskaper och personalstruktur med mera råder enighet om att polisverksamheten ska styras baserat på uppföljningar och utvärderingar av tidigare genomförda åtgärder. Då behöver relevanta indikatorer för målpåfyllelse utvecklas för att kunna bedöma resultat och effektivitet på ett rättvisande sätt.

4.2 Våra åtgärder för en ökad trygghet i Sverige

För att minska brottsligheten på kort sikt och öka människors faktiska och upplevda trygghet bedömer vi att ett stort antal åtgärder behöver vidtas. Det handlar om att öka den fysiska tryggheten, få bort olagliga vapen och droger, minska återfall i brott samt förbättra polisens möjligheter att förhindra och utreda brott, bland annat genom åtgärder för ökat förtroende för och förbättrade arbetsmetoder hos polisen. Vi bedömer att rättsväsendet i dess huvudsakliga beståndsdelar är allt ifrån väl fungerande (exempelvis Åklagarmyndigheten eller Brottsoffermyndigheten) till mindre väl fungerande (polisorganisationen). Våra förslag utgår från de delar av samhället där vi bedömer att störst behov finns att vidta åtgärder.

4.2.1 Ökad effektivitet inom polisen

4.2.1.1 Krav på motprestation

Polisorganisationen har under en lång tid fått stora öknings av anslagen utan att några tydliga resultat har setts. Trots flera uppdrag till rikspolisstyrelsen och polismyndigheterna att effektivisera verksamheten har tydliga resultat saknats. Vi anser därför att systemet för den statliga ersättningen till polisen för detta arbete måste läggas om och bli mer av ett system där polisen får betalt för vad de faktiskt gör. Den polismyndighet som effektivt förhindrar att brott begås, att de som begås upptäcks och att döms, ska få mer betalt än de som inte lyckas med detta. Polisen ska därför få i uppdrag att tillsammans med Brottsförebyggande rådet, universitet och högskolor i Sverige få i uppdrag att utveckla metoder för hur effektivitet inom resultatområdena ”förhindra brott”, ”upptäcka brott” och ”utreda brott”, kan mätas och värderas. Effektiva metoder ska sedan spridas inom landet, resultatet följas upp och utvärderas och sedan till viss del ligga till grund för anslagstilldelning. Vi anser vidare att polischeferna är nyckelaktörer för att få en effektiv polisorganisation. Den polischef som lyckas med att effektivisera verksamheten ska befordras och

dess arbete tjäna som vägledning för andra. Även medarbetares vilja att delta i verksamhetsutvecklingen ska uppmuntras.

4.2.1.2 Andra myndigheter får dispositionsrätt över polisens anslag

Viss brottslighet är till sin art och omfattning sådan att inte alla polismyndigheter i hela landet kan arbeta med att bekämpa dem lika effektivt. Det kan handla om ekonomisk brottslighet, ekonomisk vinning av brott, arbetsmiljö- och miljöbrott, men även om trafficking eller it-relaterad brottslighet. Ett sätt att öka effektiviteten kan vara att ge andra myndigheter i uppdrag att samordna och leda bekämpandet av brotten, precis på det sätt som nu åklagarmyndigheterna arbetar med förverkandet av det ekonomiska värdet av brottsligheten.

För att i vissa fall kunna kraftsamla arbetet mot den aktuella brottsligheten anser vi att andra specialistmyndigheter ska kunna få rätt att disponera delar av polismyndighetens anslag då andra myndigheter kan ha en specialistkunskap eller arbetsmetoder polisen saknar eller har ett sakansvar närliggande polismyndighetens. Genom detta förfarande minskas risk för dubbelarbete och onödig administration. Dessutom kan erfarenheterna från arbetet användas för att utvärdera hur arbetet med att bekämpa aktuell brottslighet bäst hanteras. Modeller för inom vilka områden detta bäst sker måste tas fram, men det sätt Åklagarmyndigheten arbetat med förverkande av det ekonomiska värdet av viss brottslighet kan tjäna som underlag. Riksdagen bör därför ge regeringen tillkänna att specialistmyndigheter i vissa fall ska ges rätt att disponera polismyndigheters anslag för effektivare genomförande av brottsbekämpning.

4.2.1.3 En modern polisutbildning

I dag finns två vägar in i polisen. Antingen genomgår personen en polisutbildning som ges som uppdragsutbildning av vissa lärosäten och påbörjar därefter arbete på polismyndighet, eller så anställs personen efter avklarad akademisk examen eller gymnasieexamen för att utföra icke-polisiärt arbete. Några studier om vilken utbildning som är bäst för att anställda ska kunna bekämpa brott finns inte. Vad som finns i dag är en uppdelning mellan den personal som omfattas av våldsmonopolet och de som inte gör detta.

Det finns i dag en bred parlamentarisk enighet om att dagens polisutbildning inte är lämpad för sitt syfte och att en annan utbildning krävs. Norge har haft en sådan akademisk utbildning mycket länge och Danmark får en nu. När polisens arbete blir allt mer internationaliserat och samarbetet inom rättskedjan allt mer komplext, är en utbildning på akademisk nivå ett måste. Vi anser att polisutbildningen ska bestå av två delar; dels en inledande teoretisk del innebärande en fil.kand. med praktisk verksamhetsförlagd utbildning motsvarande den som finns inom sjuksköterskeutbildningen eller lärarutbildningen, dels en senare praktisk påbyggnadsutbildning inom polismyndighetens ram för den som sedan önskar vissa specifika anställningar inom polisen.

Inom såväl den teoretiska utbildningen som den praktiska utbildningen ska studenterna ges möjlighet till specialisering. Vid antagning till den praktiska

Fel! Okänt namn på

påbyggnadsdelen kan särskilda antagningsprov äga rum. Därefter kan den som genomgått antingen bara den teoretiska delen eller båda delarna av utbildningen söka till olika tjänster inom polisen beroende på förkunskapskrav. Detta ska kombineras med ett aktivt arbete för kompetensutveckling och karriärutveckling för anställda inom polisen. Förslaget om polisutbildningen bedöms enligt betänkandet Framtidens polisutbildning (SOU 2008:39 s. 151 f.f) medföra lägre kostnader för staten än dagens utbildning. Sparade medel kan användas för kompetensutvecklingsinsatserna. Vad som ovan anförs om behovet av en högskoleutbildning för poliser bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

4.2.1.4 Fler anställda utan polisutbildning utreder brott

Under senare år har antalet polisutbildade inom polisorganisationen ökat väsentligen utan att någon effektiviseringsökning kunnat noteras. Vi tolkar detta som att det krävs annat än fler poliser för att fler brott ska förhindras och utredas. Att fler anställda inte leder till en förbättrad bekämpning av brott har också, som visats ovan, vetenskapligt stöd. Antalet icke-polisutbildade med utredande uppgifter har inte ökat i samma grad som de polisutbildade. Vi anser tvärtom att flera specialiserade akademiker ska anställas för att utreda brott; det kan handla om psykologer, naturvetare, jurister eller ekonomer. Detta behöver inte innebära att specialister ersätter polisutbildad personal utan att de kompletterar varandra, särskilt om de arbetar i team med varandra.

4.2.1.5 En modern karriärväg för poliser

Dagens karriärvägar för den polisutbildade är många gånger varken utformade för att få bästa man eller kvinna på bäst plats eller utformade för att få bästa möjliga resultat. Inte alla polisutbildade behöver inleda sin karriär inom ordningspolisen för att sedan befordras till kontorsjobbet på vanlig kontorstid, inte alla behöver åka ut på larm. Tvärtom behöver de polisutbildade, liksom alla andra anställda inom polisen, få karriärvägar som syftar till ökad effektivitet i polisarbetet och en ökad grad av upplevd tillfredsställelse över det egna arbetet. Vi tror att en ny polisutbildning och en mer flexibel rekrytering av icke-polisutbildad personal till brottsutredande uppgifter kan vara ett led i detta.

4.2.2 Öka samhällets lokala närvaro

I takt med att den offentliga sektorn effektiviserats, har också myndigheters närvaro i landet minskat: På många orter saknas polis, skatteverk, försäkringskassa eller arbetsförmedling. Kontakten med samhället sker via internetportaler, telefonsvarare eller – i bästa fall – via ett nedläggningshotat servicecenter eller ett kommunalt bibliotek. Vi är övertygade om att ungdomar som får besök av poliser i skolan, som de sedan kanske träffar på fotbollsträningen eller fritidsgården, känner större tilltro och tillit till dem än de som bara träffar poliser för att förhöras. Den som ser vad skattemedlen används till får också en bättre känsla för vad samhället kan göra och att samhället finns till just för

honom eller henne. Att arbeta förtroendeskapande är särskilt viktigt även i förhållande till gruppen småföretagare som har en stor mängd kontanter eller som annars är utsatta för brott såsom rån, skadegörelse eller olaga hot.

4.2.3 Ökat samarbete med ideella sektorn

Ett samhälle där människor är engagerade i föreningsliv, deltar i samhällsdebatten och på olika sätt engagerar sig i sin omgivning skapar sammanhållning. Personer som utsätts för brott känner stöd av omgivningen och vågar anmäla och vittna och brottslingar känns igen och anmäls. Individens behov av bekräftelse och mänskligt umgänge, av samhörighet och identifikation, bör skapas genom till exempel möjlighet till politisk påverkan, deltagandet i idrottsföreningen, i bostadsrättsstyrelsen eller i samlingslokalen. Inte genom brott.

När myndigheter samverkar med ideella föreningar skapas mervärden; myndigheter når ut till människor de kanske aldrig skulle möta och får ökad kunskap om deras vardag. Socialtjänsten hittar de hemlösa eller de psykiskt funktionsnedsatta som inte tagit sig till socialkontoret. Barn i riskzonen hittar någon de vågar lita på och prata med. Kvinnan som misshandlats av sin man träffar en annan vuxen hon kan lita på.

Vi anser att polismyndigheterna ska få ett särskilt uppdrag att i varje kommun inleda samarbete med ideella föreningar om brottsförebyggande lokalt arbete med inriktning på barn i riskzon. För ändamålet ska särskilda resurser avsättas av polisens anslag.

4.2.4 Färre vapen

Det finns ett stort antal brott i samhället med skärpa ansett vara farligare och allvarigare än andra. Det kan handla om sexualbrott, mord, dråp och misshandel men också om grova ekonomiska brott och samhällsfarliga brott. Straffen för dessa brott är överlag i samklang med det allmänna rättsmedvetandet, och det saknas vetenskapligt belägg för att straffskärpningar leder till minskad brottslighet. För vissa brott finns det dock såväl vetenskaplig som praktisk erfarenhet av att straffskärpningar får effekt och leder till minskad brottslighet. Detta har varit särskilt tydligt i den framgångsrika kampen mot brottslighet som ägt rum i New York, där fokus legat på att få gatumiljöer och bostadsmiljöer trygga och säkra genom att få bort vapen, att minska skadegörelse och drogmisshandling. Ett väl utvecklat samarbete med socialtjänsten är en förutsättning för detta.

Regeringen har påbörjat en översyn av vapenbrottslagstiftningen i syfte att skärpa påföljden för en del brott. Vi välkomnar detta, men anser att mera måste göras. Vi föreslår därför att brottet att olovligen föra in vapen och ammunition ska skärpas så att olovlig införsel till landet automatiskt blir ett grovt smugglingsbrott med minst 2 års fängelse. Upprepade vapenbrott ska leda till avsevärt strängare straff än i dag. Vi vill att polisen ska få ett särskilt uppdrag att arbeta mot innehav och vidareförsäljning av illegala vapen och ammunition. Till detta kommer vapenamnestier. Flertalet av dessa förslag har vi presenterat i följdmotionen 2011/12:Ju13. Vi vill dock i det här samman-

Fel! Okänt namn på

hanget lyfta upp vikten av att upprepade vapenbrott ger hårdare påföljd och längd än i dag, liksom att påföljden i sig för vapenbrott skärps.

4.2.5 Information om var brott begås och hur de kan undvikas

Människor som vistas i vårt land har rätt att känna sig trygga i och utanför den egna bostaden, på arbetet och på fritiden. Här spelar bostaden och dess omgivning stor roll, liksom hur de vägar den enskilde går eller färdas på är utformade eller hur det offentliga rummet används. Det finns uppfattningar hos enskilda om att vissa områden eller delar av områden är mer brottsutsatta än de är, samtidigt som det finns felaktiga uppfattningar om att områden är tryggare än de är. Detta riskerar leda till felaktiga beslut av enskilda individer men också av olika beslutsfattare. Ett sätt för såväl den enskilde som offentliga beslutsfattare att kunna fatta rationella beslut om hur han eller hon ska utforma sitt liv är att ha tillgång till statistik om var brotten finns. Vad som här anförts om behov av ökad information bör riksdagen som sin mening ge riksdagen tillkänna.

4.2.6 Åtgärder för att förhindra återfall i brottslighet

I en särskild kommittémotion utvecklar vi vår kriminalpolitik i vissa hänseenden, bland annat åtgärder mot återfall i brott. Dessa förslag hänger självklart samman med den politik som utvecklas i denna kommittémotion. I kriminalvårdsmotionen lämnas bland annat förslag för bättre vård och behandling av intagna och de som är föremål för frivårdsåtgärder, ett förtydligt kommunalt ansvar samt åtgärder mot missbruk. Till detta kommer att dömda med neuropsykiatriska funktionshinder och deras situation särskilt uppmärksammas, liksom vissa andra grupper av dömda. Vi lämnar förslag om nytt häkte i Östersund och begär åtgärder av regeringen för häkte i Halmstad.

4.2.7 Attityder och diskriminering

En del i arbetet med att öka allmänhetens förtroende för de rättsvårdande myndigheterna är dels att företrädare för myndigheterna agerar på ett professionellt och trevligt sätt, dels att det hos myndigheterna finns system att hantera allmänhetens synpunkter och önskemål om verksamheten. Detta har varit en av de åtgärder som lett till att polisen i New York blivit framgångsrik i kampen mot brottsligheten.

Att det förekommer diskriminering från företrädare för rättsväsendets myndigheter i förhållande till enskilda är väl utrett, dock inte exakt i vilken omfattning eller vilka följder detta få här i Sverige. Den forskning som finns baseras i huvudsak på förhållanden i USA.⁸ Om personer som utsatts för brott eller själva utsatt någon för brott upplever att de diskrimineras av polis, åklagare eller domstol minskar sannolikheten att de ska vittna eller tro rättsväsen-

⁸ Se bland annat Det blågula glashuset – strukturell diskriminering i Sverige, SOU 2005:56 s. 379 ff och Michael Lundh, Sveriges likas lag, 2006, samt Brås rapport Diskriminering i rättsprocessen, Brå Rapport 2008:4.

det om en korrekt behandling i övrigt. Om de inte får rätt bemötande eller – i värsta fall – får en annan påföljd på grund av exempelvis etnicitet eller kön, blir den som utsatts för brott ånyo utsatt för brott, bara den här gången av rättsväsendet självt. I en särskild partimotion – Drömmen om Sverige – utvecklar vi vår politik för allas lika rättigheter i Sverige och hur Sverige kan bli ett mer öppet land. Där finns också förslag avseende diskriminering inom rättsväsendet. I det särskilda rättspolitiska sammanhanget finns det dock några åtgärder vi särskilt vill lyfta fram.

Miljöpartiet anser därför att inte bara rättsväsendets anställda ska utbildas i korrekt bemötande och ett icke-diskriminerande förhållningssätt, myndigheterna ska aktivt informera enskilda om deras rätt att anmäla eventuella felaktigheter i bemötandet och upprätta handlingsplaner för anmälningar som bedöms ha grund för sig. Såväl Diskrimineringsombudsmannen som olika ideella organisationer, DHR, HSO, RFSL, RFSU med flera, kan spela en stor roll i att bidra till myndigheternas ökade kunskap om förekomsten av diskriminering och vilka åtgärder som behöver vidtas för att bekämpa dem. Vi anser också att tillsynsmyndigheter ska kunna använda sig av metoder såsom situationstestning för att se om diskriminering förekommer eller ej.

4.2.8 Arbetet mot droger

Ringa narkotikabrott leder i dag typiskt sett till böter, vilket medför att socialtjänsten ofta inte får vetskap om personer som dömts. Istället för att skärpa straffet bedömer vi att en bättre åtgärd vore att polisen automatiskt måste meddela socialtjänsten vilka som dömts för ringa narkotikabrott. Då kan socialtjänsten erbjuda personen lämplig hjälp och stöd. Rättsväsendet har här ett särskilt ansvar för att erbjuda verkningsfulla behandlingar mot drogmissbruk för dömda. Det måste vara lika självklart att skolan är drogfri som att HVB-hemmet eller anstalten är det.

Den ideella sektorn i form av idrottsföreningar, hyresgästföreningar, data-spelsföreningen eller den lokala religiösa församlingen kan vara särskilt viktiga för att nå grupper som annars inte nås av socialtjänst eller polis.

4.2.9 Stöd till dem som utsätts för brott

Den som har utsatts för brott skall erbjudas stöd och hjälp av kommunen redan i dag. Vi anser att detta måste professionaliseras, så att dagens ideella föreningar kan fokusera på att vara det extrastöd och hjälp de är avsedda att vara. På så sätt kan kommunernas arbete utvecklas och systematiseras och kommunernas ansvar för att förhindra att brott begås få större vikt. Den man som misshandlats eller den kvinna som våldtagits ska inte enbart hänvisas till den ideella brottsofferjouren utan ska erbjudas vård, behandling och andra sociala insatser av kommuner. Många gånger är brottsoffret i en såväl psykiskt som fysiskt svår situation efter att ha utsatts för brottet och klarar då inte av att hantera kontakter med myndigheter, försäkringsbolag, polis eller arbetsplats. Det kommunala ansvaret för att hjälpa dessa personer, särskilt de som utsatts för våldsbrott och sexualbrott, måste förtydligas och de brottsut-satta få en kontaktperson som hjälper dem. Då kan läkandeprocessen förbätt-

Fel! Okänt namn på

ras och såväl samhällets som den enskildes kostnader och lidande minskas avsevärt. Om den som har utsatts för brott får ett bra stöd från samhället, ökar trovärdigheten för samhället. Även viljan och beredskapen att själv anmäla brott eller vittna ökar.

Den som utsatts för brott ska inte behöva bli kränkt igen genom att på nytt bli utsatt för brott av samme misstänkte eller genom att hotas eller kränkas vid kommande rättegång. Såväl ett utökat användande av fotboja som besöksförbud med hot om fängelse för överträdelse kan här fungera. Särskilda insatser krävs för att domstolar ska vara säkra för brottsoffer. De ska inte tvingas möta den som utsatt dem för brott vare sig utanför rättegångssalen eller i densamma. Alla ska erbjudas detta skydd och domstolarna ska vara utformade för maximal säkerhet för de brottsutsatta. Även säkerheten för personalen ska uppmärksammas.

När barn är offer för brott har samhället ett särskilt ansvar att ingripa på ett tidigt stadium och att utreda brotten så snabbt och skickligt som möjligt. I vissa delar av landet finns för ändamålet, så kallade barnahus, där en samlad kompetens finns för att utreda de misstänkta brotten. Barnahusens införande har i sig inte varit förenade med särskilda merkostnader utan har kunnat genomföras inom myndigheters befintliga anslag.⁹ Barnahusens verksamhet har bedömts fungera väl och leder till att brott mot barn utreds på ett kvalitativt gott sätt. Vi vill därför att så kallade barnahus införs i varje län eller region.

Förslagen bedöms medföra ökade kostnader för individuella handlingsplaner och kontaktpersoner. Dessa insatser utgör emellertid redan i dag biståndsbedömda insatser enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen och ingår i det kommunala åtagandet. Ett förtydligande av åtagandet medför således inget utökat åtagande för kommuner som staten skall täcka.

4.2.10 Kvinnofrid

Mäns våld mot kvinnor är ett allvarligt samhällsproblem. Enligt Brå har den anmälda misshandeln mot kvinnor ökat, så att de nu (2011) är över 30 600 jämfört med år 2001 då de var 20 500 och för grov kvinnofridskränkning 2011 var 2 500 jämfört med 1 500 år 2001. I 70 procent av fallen är gärningsmannen en person som kvinnan är bekant med. Antalet anmälda våldtäkter uppgick 2011 till nästan 28 000 jämfört med 20 500 år 2001. Ökningen beror delvis på att anmälningsbenägenheten ökat, men delvis också – enligt Brå – på att antalet övergrepp ökat.

Staten har tillsammans med kommuner och landsting haft handlingsplaner och vidtagit ett flertal olika åtgärder för att öka kvinnofriden i Sverige. Vi i Miljöpartiet anser inte att resultaten av arbetet räcker. Tvärtom avskräcker resultaten, sett till anmälningsstatistiken. Vi anser därför nu, liksom vi framfört tidigare (jfr bland annat motionerna 2010/11:Ju319 Mäns våld mot kvinnor och 2011/12:Ju400 Införande av samtyckeskravet), att flera olika åtgärder måste vidtas. Det handlar om bland annat om följande:

⁹ RUT PM Dnr 2012:1413.

Fel! Okänt namn på

1. Det ska införas ett samtyckeskrav i de straffrättsliga bestämmelserna avseende våldtäkt (jfr 6 kap. 1–4 §§, samt 15 § brottsbalken). Ett sådant förslag har också ingått som bilaga i den så kallade sexualbrottsutredningens (SOU 2010:71) betänkande. Riksdagen bör ge detta i uppdrag till regeringen att ta fram och återkomma till riksdagen med förslag till beslut.
2. Professionella kriscentrum för män. De män som söker hjälp måste få utökade möjligheter till råd och stöd. Det måste finnas tillgång till stöd i hela landet. Närmare hur detta skall ske ankommer på regeringen att utforma.
3. Skärpning av 5 kap. 11 § socialtjänstlagen så att socialnämnderna ska ge stöd till kvinnor som är eller varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.
4. Barn som bevittnar våld ska ses som brottsoffer. I dag behandlar socialtjänsten barn som bevittnar våld som om de utsatts för brott. Rättsväsendet gör det emellertid inte och de är varken målsägande eller har rätt till skadestånd. Vi vill att detta ändras så att dessa barn får status som målsägande och kan tillerkännas skadestånd. Vad som här anförs om att barn som bevittnat våld ska vara målsägande ska ges regeringen tillkänna.

Stockholm den 1 oktober 2012

Maria Ferm (MP)

Jabar Amin (MP)

Tina Ehn (MP)

Peter Eriksson (MP)

Agneta Luttröpp (MP)

Agneta Börjesson (MP)

Magnus Ehrencrona (MP)

Jan Lindholm (MP)

Mehmet Kaplan (MP)